

TEKSTİL VE HAZIR GİYİM SEKTÖRÜ

Dr. Coşkun ŞENOL
Gümrük Başkontrolörü

Gelişme yolundaki bir çok ülkede tekstil ve hazır giyim sektörü, sanayileşmenin ilk adımını oluşturmuş ve sanayileşme çabası içerisinde giren ülkelerin bu çabalarını gerçekleştirebilmesinde kilit rol üstlenmiştir. Bu sektör hem genel ihracat içerisindeki payı hem de üretim sürecinde yaratılan katma değer bakımından ekonomik kalkınma sürecindeki ülkeler açısından vazgeçilmez bir sektör olmuştur. Ekonomik gelişmenin ve refahın artmasının temelini oluşturan sanayileşmede itici güç olan tekstil ve hazır giyim sektörü Türkiye’de de 1980’li yıllardan itibaren benimsenen ihracata dayalı büyüme modelinin başarıyla uygulanabilmesinde önemli bir unsur olmuştur.

Tekstil ve özellikle hazır giyim sektörü, Türkiye gibi yoğun genç nüfusa sahip ülkelerde önemli bir istihdam kaynağı olma özelliğine sahiptir. Sektörün üretim ve ticareti uzun yıllar boyunca ağırlıklı olarak gelişmiş ülkelerde yoğunlaşmıştır. Üretimde ve ticaretle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin payı ise günümüzde sürekli artmaktadır. Tekstil üretimi elyaf üreticisi ülkelere, hazır giyim üretimi ise işgücü maliyetlerinin ucuz olduğu ülkelere kaymaktadır. Ekonomik kalkınmanın ileri aşamasına geçmiş gelişmiş ülkelerde tekstil ve hazır giyim sektörünün imalat sanayi üretimi içindeki payı sürekli azalırken, gelişmekte olan ülkelerde sektörün imalat sanayi üretimi içindeki payı artmaktadır. Özellikle hazır giyim ticaretinde en önemli ihracat pazarları gelişmiş ülkeler olup bunun süreceği de beklenilmektedir.¹

1. DÜNYADA TEKSTİL VE HAZIR GİYİM TİCARETİ

1.1. DÜNYADA GENEL MAL TİCARETİ İLE TEKSTİL VE HAZIR GİYİM TİCARETİNİN İZLEDİĞİ SEYİR

Dünya toplam mal ticareti, son 40 yılda 48 kat büyümesine karşın, tekstil ve hazır giyim ticareti bu dönem zarfında 60 kat büyümüştür. Geçen 40 yıllık dönem boyunca hazır giyim ticareti, aynı dönem zarfında tekstil ticaretinden %57 daha fazla büyümüştür.

Tekstil ve hazır giyim sektörlerinin, özellikle de hazır giyim sektörünün emek yoğun bir sektör olması, gelişmekte olan ülkelere önemli bir avantaj sağlamıştır. Günümüzde tekstil ihracatının %50’sini, hazır giyim ihracatının ise %70’ini geliştirmekte olan ülkeler yapmaktadır.²

2006 yılında tüm dünyada mal ihracatı, bir önceki yıla göre %8’lik bir artış göstermiştir. Bu yıl içerisinde toplam mal ihracatı, 11,783 trilyon dolar olarak gerçekleşmiş, en fazla ihracat yapan ülke; önceki yıla göre %15’lik bir artış ile 1,112 trilyon dolarlık ihracat yapan Almanya olurken; bunu 1,038 trilyon dolarlık ihracat ile ABD ve 968,9 milyar dolarlık ihracat ile Çin izlemiştir. 2006 yılında en fazla ithalat yapan ülke ise 1,914 trilyon dolar ile ABD olurken onu 908,6 milyar dolar ile Almanya ve 791,5 milyar dolar ile Çin izlemiştir.

2006 yılında tüm dünyada tekstil ihracatı 219 milyar dolar, hazır giyim ihracatı ise 311 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Tekstil ihracatı toplam mal ihracatının %1,9’unu oluştururken, hazır giyim ihracatı, toplam mal ihracatının %2,6’sını oluşturmuştur.³

DTÖ verilerine göre 2006 yılında dünya tekstil ve hazır giyim ticaretinin hacmi %10 oranında artmıştır. Hazır giyim, toplam tekstil ve hazır giyim ticaretinin %60’ını oluştururken %12 oranında büyüme

¹ DTM; “Tekstil-Hazır Giyim Deri ve Deri Mamulleri Sektör Raporu”, DTM Yayını, Ankara, 2004, Sayfa: 84

² Nevzat, SAYGILIOĞLU; “Tekstil Sektörünün Dış Ticaretle Karşılaştığı Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, Türkiye Tekstil Sanayi İşverenleri Sendikası Yayını, İstanbul, 2006, Sayfa: 7

³ World Trade Organization, “International Trade Statistics 2007”, Switzerland, 2007, Sayfa: 43

kaydetmiş, tekstil ticareti ise %7 oranında büyümüştür. AB ve ABD'nin 2000-2006 yıllarında koyduğu kotalara rağmen, Çin dünya hazır giyim pazarından ilave %12'lik bir pay elde ederek dünya piyasasının %31'ini ele geçirmiştir. 2006 yılında Çin'in ihracatı %29 oranında artmıştır. Ancak, Çin'in dünya hazır giyim ihracatındaki payı yükselmekle birlikte ihraç mallarındaki çeşitliliğinin artması sonucunda hazır giyim toplam ticareti içindeki payı düşüş göstermektedir. Bu oran 2000 yılında %14 iken 2006 yılında %10'a gerilemiştir.

AB, tekstil ihracatında 2005 yılında kaydedilen %4 oranındaki küçülmenin ardından 2006 yılında küçük bir artışla % 3 oranında bir büyüme kaydetmiştir. Çin 2005 yılında %23 oranında büyüme kaydetmiş ve ihracatını da %19 oranında artırmıştır. Çin, 2000 ve 2006 yılları arasında dünya tekstil ticaretindeki payını %10'dan %22'ye ulaştırarak iki katından fazla artırmıştır. Diğer taraftan Kore Cumhuriyeti, pazardaki payının üçte ikisinden fazlasını kaybetmiştir. Pakistan, 2000-2006 yılları arasında ortalama yıllık %9 oranındaki büyüme ile istikrarlı bir şekilde pazardaki payını artırmıştır. Rusya Federasyonu'nun ithalattaki büyüme hızı 2005 yılında %25 ve 2006 yılında %26'ya ulaşırken, tekstil için büyüyen bir pazar haline gelmiştir. 2000-2006 yıllarında dünya ihracatı ve ithalatı içindeki payı eşit durumda olan Türkiye, tekstil ihracat ve ithalatını sırasıyla %13 ve %14 oranında artırmıştır.⁴

TABLO 1: İLK 15 TEKSTİL İHRACATÇI ÜLKE

İhracatçılar	Miktar (2006) Milyar Dolar	Dünya İhracatındaki Payı (%)			
		1980	1990	2000	2006
AB (25)	71,21	-	-	35,6	32,6
Çin (1)	48,68	4,6	6,9	10,2	22,3
Hong Kong, Çin (2)	13,91	3,2	7,9	8,5	6,4
ABD	12,67	6,8	4,8	6,9	5,8
Güney Kore	10,11	4,0	5,8	8,0	4,6
Tayvan, Çin	9,76	3,2	0,9	7,5	4,5
Hindistan (3) (4)	9,33	2,4	2,1	3,8	4,3
Türkiye (4)	7,59	0,6	1,4	2,3	3,5
Pakistan	7,47	1,6	2,6	2,9	3,4
Japonya	6,93	9,3	5,6	4,4	3,2
Endonezya	3,61	0,1	1,2	2,2	1,6
Tayland	2,88	0,6	0,9	1,2	1,3
Kanada	2,37	0,6	0,7	1,4	1,1
Meksika (1)	2,19	0,2	0,7	1,6	1,0
Birleşik Arap Emirlikleri (4) (5)	1,89	0,1	0	0,8	0,9
Toplam	210,60				

Kaynak: World Trade Organization; "International Trade Statistics 2007"

- (1) Serbest bölgelerden yapılan sevkiyatlar dahil
- (2) Hong Kong, Çin tarafından yapılan ihracatın 13,38 Milyar Dolar'lık bölümü yeniden ihracattır
- (3) Veriler mali yıla aittir
- (4) DTÖ Tahmini
- (5) 2005 yılına ait veri

2006 yılı verilerine göre, dünyada başlıca tekstil ihracatı yapan ülkelerin AB, Çin, Hong Kong (çok büyük bölümü yeniden ihracat olmak üzere) ABD, Güney Kore, Tayvan, Hindistan ve Türkiye olduğu görülmektedir.

⁴ World Trade Organization; "International Trade Statistics 2007", Switzerland, 2007, Sayfa: 41

Türkiye dünya tekstil ihracatında 1980 yılında %0,6'lık bir paya sahipken, bu oran 1990 yılında %1,4'e, 2000 yılında %2,3'e ve 2006 yılında da %3,5'e yükselmiştir.

TABLO 2: İLK 15 TEKSTİL İTHALATÇI ÜLKE

İthalatçılar	Miktar (2006) Milyar Dolar	Dünya İthalatındaki Payı (%)			
		1980	1990	2000	2006
AB (25)	70,43	-	-	32,9	30,7
ABD	23,50	4,5	6,2	9,5	10,2
Çin (1) (6)	16,36	1,9	4,9	7,6	7,1
Hong Kong, Çin (2)	13,97	5,2	9,4	8,2	6,1
Japonya	6,18	3,0	3,8	2,9	2,7
Meksika (1) (7)	5,95	0,2	0,9	3,5	2,6
Türkiye (4)	4,69	0,1	0,5	1,3	2,0
Kanada (7)	4,38	2,3	2,2	2,5	1,9
Güney Kore	3,91	0,7	1,8	2,0	1,7
Rusya Federasyonu (4) (7)	3,61	-	-	0,8	1,6
Romanya	3,33	-	0,1	1,0	1,4
Birleşik Arap Emirlikleri (4) (5)	3,30	0,8	0,9	1,2	1,4
Viyetnam (4) (5)	3,13	-	-	0,8	1,4
Tayland	2,06	0,3	0,8	1,0	0,9
Hindistan (3) (4)	1,99	0,1	0,2	0,3	0,9
Toplam	166,79				

Kaynak: World Trade Organization; "International Trade Statistics 2007"

- (1) Serbest bölgelerden yapılan sevkiyatlar dahil
- (2) Hong Kong, Çin tarafından yapılan ithalatın 13,39 Milyar Dolar'lık bölümü yeniden ihracata yöneliktir
- (3) Veriler mali yıla aittir
- (4) DTÖ Tahmini
- (5) 2005 yılına ait veri
- (6) 206 yılında Çin, yaptığı tekstil ithalatını 3,2 Milyar Dolar olarak bildirmiştir.
- (7) İthalatlar FOB değer üzerindedir

2006 yılında dünyanın önde gelen tekstil ithalatçısı ülkelere bakıldığında da; bu ülkelerin AB, ABD, Çin, Hong Kong (büyük bölümü yeniden ihracata yönelik yapılan ithalat olmak üzere), Japonya, Meksika ve Türkiye olduğu görülmektedir.

Türkiye'nin tekstil ihracatının belirli oranda ithalata dayanması sebebiyle, yıllar itibari ile ihracattan alınan paydaki yükselmeye paralel olarak ithalatta da yükselme olduğu görülmektedir. Tekstil ithalatında Türkiye'nin aldığı pay 1980 yılında %0,1 iken bu oran 1990 yılında %0,5'e, 2000 yılında %1,3'e ve 2006 yılında da %2'ye yükselmiştir.

TABLO 3: İLK 15 HAZIR GİYİM İHRACATÇI ÜLKE

İhracatçılar	Miktar (2006) Milyar Dolar	Dünya İhracatındaki Payı (%)			
		1980	1990	2000	2006
Çin (1)	95,40	4,0	8,9	18,2	30,6
AB (25)	83,40	-	-	26,9	26,8
Hong Kong, Çin (2)	28,40	12,3	14,2	12,2	9,1
Türkiye (3)	11,90	0,3	3,1	3,3	3,8
Hindistan (3) (4)	10,20	1,7	2,3	3,1	3,3
Bangladeş (3) (4) (5)	7,80	0	0,6	2,1	2,8
Meksika (1)	6,30	0	0,5	4,4	2,0
Endonezya	5,70	0,2	1,5	2,4	1,8
ABD	4,90	3,1	2,6	4,4	1,6
Vietnam (5)	4,80	-	-	0,9	1,7
Romanya	4,40	-	0,3	1,2	1,4
Tayland	4,30	0,7	2,6	1,9	1,4
Pakistan	3,90	0,3	0,9	1,1	1,3
Fas (1)	3,20	0,3	0,7	1,2	1,0
Tunus (3)	3,20	0,8	1,0	1,1	1,0
Toplam	277,80				

Kaynak: World Trade Organization; "International Trade Statistics 2007"

- (1) Serbest bölgelerden yapılan sevkiyatlar dahil
- (2) Hong Kong, Çin tarafından yapılan ihracatın 21,7 Milyar Dolar'lık bölümü yeniden ihracattır
- (3) DTÖ tahmini
- (4) Veriler mali yıla aittir
- (5) 2005 yılına ait veri

2006 yılında dünyada gerçekleştirilen hazır giyim ihracatları incelendiğinde; en fazla ihracat gerçekleştiren ülkelerin Çin, AB, Hong Kong (büyük bölümü yeniden ihracat olmak üzere), Türkiye ve Hindistan olduğu görülmektedir.

Türkiye hazır giyim ihracatında 1980 yılında %0,3'lük bir paya sahipken - ki bu pay aynı tarihteki tekstil ihracatından alınan %0,6'nın altında kalmakta idi- zamanla hızlı bir artış gösterip tekstil ihracatından alınan payın üzerine çıkmıştır. Hazır giyim ihracatından alınan pay 1990 yılında %3,1, 2000 yılında %3,3 ve 2006 yılında da %3,8 oranında gerçekleşmiştir.

TABLO 4: İLK 15 HAZIR GİYİM İTHALATÇI ÜLKE

İthalatçılar	Miktar (2006) Milyar Dolar	Dünya İthalatındaki Payı (%)			
		1980	1990	2000	2006
AB (25)	141,20	-	-	39,7	43,6
ABD	83,00	16,4	24	32,2	25,6
Japonya	23,90	3,6	7,8	9,5	7,4
Hong Kong, Çin	18,90	-	-	-	5,8
Rusya Federasyonu (2) (5)	8,10	-	-	1,3	2,5
Kanada (5)	6,80	1,7	2,1	1,8	2,1
İsviçre	4,70	3,4	3,1	1,5	1,4
Güney Kore	3,70	0,0	0,1	0,6	1,2
Avustralya (5)	3,30	0,8	0,6	0,9	1,0
Meksika (1) (5)	2,50	0,3	0,5	1,7	0,8
Singapur	2,50	0,3	0,8	0,9	0,8
Türkiye (2)	2,40	0,0	0,0	0,1	0,7
Norveç	2,00	1,7	1,1	0,6	0,6
Birleşik Arap Emirlikleri (2) (4)	2,00	0,6	0,5	0,4	0,6
Çin (1)	1,70	0,1	0,0	0,6	0,5
Toplam	306,70				

Kaynak: World Trade Organization; "International Trade Statistics 2007"

- (1) Serbest bölgelerden yapılan sevkiyatlar dahil
- (2) DTÖ Tahmini
- (3) Veriler mali yıla aittir.
- (4) 2005 yılına ait veri
- (5) İthalatlar FOB değer üzerindedir

2006 yılında dünyada en fazla hazır giyim ithalatı yapan ülkelerin ise; AB, ABD, Japonya, Hong Kong ve Rusya Federasyonu olduğu görülmektedir.

Türkiye, tekstil ve hazır giyim ihracatlarına göre hazır giyim ithalatında gerilerde kaldığı görülmüştür. 2006 yılında 2,4 milyar dolarlık hazır giyim ithalatı ile %0,7'li bir pay sahibi olunmuştur.

2006 yılı verilerine göre dünyada tekstil ihraç eden ülkeler içerisinde %3,5'lik pay ile Türkiye 8., hazır giyim ihraç eden ülkeler içerisinde de %3,8'lik pay ile 4. sırada bulunmaktadır.

Yine 2006 yılı verilerine göre dünyada tekstil ithal eden ülkeler içerisinde %2'lik pay ile 7., hazır giyim ithal eden ülkeler içinde de %0.7'lik pay ile 12. sırada bulunmaktadır.

Türkiye'nin tekstil ithalatından aldığı payın hazır giyim ithalatından aldığı payına göre oldukça yüksek olmasının ana nedeni, gerçekleştirilen tekstil ithalatının büyük ölçüde hammadde ithalatından oluşmasıdır.

Türkiye AB ülkelerine yapılan tekstil ve hazır giyim ihracatında da Çin'in ardından 2. sırada gelmektedir.

Konuya DİR açısından bakıldığında ise; 2006 yılında gerçekleştirilen toplam ihracatın %51'nin DİR kapsamında gerçekleştirildiği ve DİR kapsamında gerçekleştirilen bu ihracatın %56,3'ünün AB'ye yapıldığı görülmektedir. Dikkat edileceği gibi DİR kapsamında gerçekleştirilen ihracat oranından çok daha fazla bir oranda DİR kapsamında AB'ye ihracatın gerçekleştirilmiş olması, dünya genelinde tekstil ihracatı sıralamasında 8., hazır giyim sıralamasında ise 4. sırada yer alınmasına karşın AB'ye gerçekleştirilen ihracatta Çin'in ardından 2. sırada yer alınması sonucunu beraberinde getirmiştir.

2007 yılında AB'ye en fazla tekstil ve hazır giyim ihraç eden ilk 30 ülke içerisinde Türkiye, 16,555 milyar dolarlık ihracat ile %14,75'lik bir paya sahip bulunmaktadır.

2007 yılında Türkiye'nin tekstil ve hazır giyim ihracatı 23,945 milyar dolar olarak gerçekleşirken, bunun %41'ini teşkil eden 9,802 milyar dolarlık kısmı DİR kapsamında gerçekleşmiş bulunmaktadır. Bunun da yaklaşık 5,5 milyar dolarını DİR kapsamında AB ülkelerine yapılan tekstil ve hazır giyim ihracatı oluşturmaktadır.

Keza, Türkiye'nin 2007 yılında gerçekleştirdiği tekstil ve hazır giyim ihracatının %69'unu AB'ye yapmıştır.

1.2. TEKSTİL VE HAZIR GİYİM ANLAŞMASI VE SÖZ KONUSU ANLAŞMA SONRASI DÖNEMDE DÜNYADA TEKSTİL VE HAZIR GİYİM TİCARETİ

ABD ve Avrupa'da tekstil ve hazır giyim sektörlerinin korunması uzun bir dönem öncesine dayanmaktadır. Şöyle ki; 1950'lerde Japonya, Hong Kong, Çin, Pakistan ve Hindistan ABD'ne yapacakları ihracat ile ilgili olarak kısıtlamalara gitmişlerdir. Daha sonra da 1962 yılında Uzun Dönemli Uluslararası Pamuklu Tekstil Ticareti Anlaşması (Long Term Agreement Regarding International Trade in Cotton Textile, LTA) GATT kapsamında imzalanmıştır. LTA'nın yerini, 1974 yılında Çoklu Lif Anlaşması (Multi Fiber Agreement, MFA) alıncaya kadar pek çok kez müzakere edilmiştir. MFA, insan yapımı lifler ve yünü de içine alan çoklu kısıtlamaları içermektedir. MFA, piyasa düzensizliklerinin önlenmesini teminen ticaretin serbestleşmesi amaçlamıştır. 1970'li yıllarda sayısal ticaret politikası analizi yöntemleri çok gelişmiş olmadığından piyasa düzensizliği teşhisi ve bunun nedenleri iyi bir şekilde analiz edilememiştir. Sonuç olarak gelişmekte olan pek çok ülkenin ihracatı ABD'ye ve Avrupa'ya yönelmiştir. 1981 yılına gelindiğinde ABD'ye yapılan tekstil ve hazır giyim ihracatının %80'i karşılıklı kota anlaşmalarına konu olmuştur. MFA 1994 yılında sonra erdiğinde AB, Avusturya, Kanada, Finlandiya, Norveç ve ABD kota uygulamaktaydı. Söz konusu kotalar özellikle gelişmekte olan ülkelere yapılan ithalat için uygulanmaktaydı. MFA yerini 1995 yılında DTÖ'nün kurulmasıyla Tekstil ve Hazır Giyim Anlaşması'na (Agreement on Textiles and Clothing, ATC) bırakmıştır. ATC, MFA'nın bir uzantısı olmayıp, MFA ile tekstil ve hazır giyim uluslararası ticaret sistemine tam entegrasyonunun sağlanmasına kadarki geçiş sürecini sağlayan bir anlaşmadır. ATC, tam entegrasyonun 10 yıllık bir geçiş süresinin ardından 2005 yılında tamamlanmasını öngörmekteydi. Kanada, AB, Norveç ve ABD, MFA dönemindeki kotalarını bu döneme taşımışlardır. Kısıtlama yapan ülkelere yapılan tekstil ve hazır giyim ithalatı artmış gelişmekte olan ülkelerin pazar payı 1995-2002 döneminde artış göstermiştir. Geçiş dönemi, MFA kısıtlamalarını sürdüren 4 ülke için en hassas konularda kısıtlamaları devam ettirmek için uygun bir dönem olmuştur.⁵

Uruguay Round'un⁶ Tekstil ve Hazır Giyim Anlaşması kapsamındaki kota sınırlamalarının kalkmasından hemen sonra Amerikan ve Avrupa endüstrilerince ithalatın kısıtlanması ile ilgili olarak kampanyalar yürütülmeye başlanmıştır. Bu kampanyalar neticesinde ABD ve AB, Çin'in DTÖ'ye katılmasına ilişkin protokoldeki hükümler çerçevesinde Çin menşeli bazı tekstil ürünleri ile ilgili olarak kotaların yeniden konulması ile ilgili anlaşmaya varılması yönünde bu ülkeye baskı yapmışlardır. Söz konusu anlaşmalar çerçevesinde, Çin menşeli bazı tekstil ürünlerinin ABD'ye yapılacak ihracatına 2008 yılı sonuna kadar, AB'ye yapılacak ihracatına ise 2007 yılı sonuna kadar anlaşmada belirlenen miktarlarda kota uygulanması kararlaştırılmıştır.⁷

Tekstil ve Hazır Giyim Anlaşması'nın sona ermesinden sonra başlayan dünya tekstil ve hazır giyim ticaretindeki yapısal değişim halen devam etmektedir. Gelişmiş ülkelerdeki ihracatçılar ve doğu Asya'daki ileri gelişmişlik düzeyine sahip ülkeler ile birlikte Orta Amerika ve Akdeniz bölgesindeki ülkeler pazar

⁵ Hildegunn Kyvik, NORDAS; "The Global Textile and Clothing Industry Post the Agreement on Textiles and Clothing", Paper No:5, World Trade Organization Publication, 2004, Sayfa: 13

⁶ Uruguay Round; temel özelliği, gümrük vergilerinin azaltılmasının yanı sıra, dünya ticaretindeki kural ve disiplinlerin güçlendirilmesine yönelik tüm ülkelerin taraf olduğu 29 anlaşma ve uzlaşmanın bir paket halinde kabul edilmesine dayanan ve 1986 yılında başlayıp 1993 yılında sonuçlanarak 1995 yılında yürürlüğe giren müzakere sürecidir.

⁷ International Textiles and Clothing Bureau ; "Us/Eu Agreements With China To Limit Imports Of Textiles From China", <http://www.itcb.org/Multilateral.htm>; Erişim: 02.03.2008

paylarını kaybetmektedirler. Çin'in ihracatı 2005 yılındaki kısıtlamalara rağmen tüm temel ihraç pazarlarında ihracatı artış göstermektedir. Bazı küçük ihracatçıların tekstil ve hazır giyim ihracatındaki payları Çin'den dahi fazla artış göstermiştir. Az gelişmiş ülkelerin ABD ve AB'ye yaptıkları ihracat da 2006 yılında artış göstermiştir.⁸

Çin'den Kanada, ABD ve AB'ye yapılan tekstil ve hazır giyim ithalatının yıllık büyüme hızı bu üç pazar için kabaca 2005 yılından 2006 yılına yarıya inmiştir. Bu üç ekonominin Çin'den yaptığı toplam ithalat 2005 yılında %41 oranında artmış, 2006 yılında ise %15 oranında artış olduğu tahmin edilmektedir. Bu hızlı düşüşe rağmen, halen diğer tüm kaynaklardan yapılan ithalatın artış hızının iki katı kadardır. (AB içi ticaret hariç).

İthalattaki bu gelişmeler, ABD ve AB'nin 2005 yılında uygulamaya koydukları kotaların Çin'den yapılan tekstil ithalatında kısıtlayıcı etkisinin olduğunu göstermektedir. Diğer taraftan, Çin'den Kanada'ya yapılan ithalat artış hızındaki düşüş yeni kota uygulaması olmamasına rağmen ABD ile aynıdır. Yeni kısıtlamalar Çin'in 2005 yılında %21 ve 2006 yılında %25 oranında artış gösteren toplam tekstil ve hazır giyim ihracatı üzerinde belirli bir etkiye yol açmamıştır.

Belli başlı dört büyük gelişmiş pazardan (Japonya dahil) yapılan tekstil ve hazır giyim ithalatı 2006 yılında %5,5 oranında artarak 350 milyar dolara ulaşmıştır. ABD'nin %4'den az olan ithalat büyüme hızına rağmen bu artış oranı bir önceki yıla göre bir miktar yüksektir.

Tersine, NAFTA (Kuzey Amerika Serbest Ticaret Anlaşması) içi tekstil ve hazır giyim toplam ithalatı düşmekte, AB içi ithalat ise durağandır. ABD'nin CAFTA (Orta Amerika Serbest Ticaret Anlaşması) üyelerinden, Dominik Cumhuriyetinden ve Sahra Altı Afrika'dan ithalatı sırasıyla %7 ve %10 oranında azalmıştır.

ABD ithalatının en büyük düşüş kaydettiği alan Asya'nın daha gelişmiş ekonomilerden yapılan ithalattır. (%14 oranında düşüş) (örneğin Hong Kong, Çin, Çin Taipesi ve Kore Cumhuriyeti). ABD'nin AB'den yaptığı ithalat halen Hindistan'dan yapılanın üzerindedir.

Bu üretici ülkelerden yapılan ithalattaki düşüşler altı Asya ülkesinden yapılan ve artış oranı çift haneli olan ithalat ile dengelenmiştir. Çin'den yapılan ithalat %15 oranında artarken ve ABD'nin toplam tekstil ve hazır giyim ithalatının %30'unu oluştururken, Endonezya, Vietnam, Bangladeş ve Kamboçya'dan yapılan tekstil ve hazır giyim ithalatındaki artış Çin'deki artışın önüne geçmiştir. ABD'nin başlıca ithalat kaynağı olan Hindistan'dan ithalat, Çin'den yapılan ithalatın artış oranından az olmak üzere, 2006 yılında %12 oranında artmıştır.

1.3. AVRUPA BİRLİĞİ'NDE TEKSTİL VE HAZIR GİYİM TİCARETİ

AB'nin tekstil ve hazır giyim ithal ettiği ülkelere bakıldığında; en çok ithalat yaptığı 30 ülkeden 2000 yılında gerçekleştirdiği ithalat 52,285 milyar dolar iken bu rakam geçen 7 yıl içerisinde %105 oranında artarak 107,765 milyar dolara yükselmiştir.

İthalatın yapıldığı ülkeler bazında durum incelendiğinde; 2000 yılında Çin'den gerçekleştirilen 9,090 milyar dolarlık ithalat 7 yıl içerisinde %306 lık bir artış ile 36,886 milyar dolara ulaşmıştır. Bu ülkeden gerçekleştirilen ithalattaki en çarpıcı artış, tekstil ürünlerine uygulanan kotaların kısmi olarak gevşetildiği ve bir önceki yıla nazaran %42'lik artışın olduğu 2005 yılıdır. 2007 yılı itibari ile AB'nin tekstil ve hazır giyim ithalatı gerçekleştirdiği ilk 30 ülke içerisinde Çin'in aldığı pay %32,87 olmuştur.

AB'nin 2007 yılı itibari ile tekstil ve hazır giyim ithalatı yaptığı ikinci ülke ise Türkiye'dir. 2007 yılında %14,75'lik bir paya sahip olan Türkiye'nin AB'ye ihraç ettiği tekstil ve hazır giyim miktarı 16,555 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir.

⁸ World Trade Organization; "Six Decades of Multilateral Trade Cooperation: What Have We Learnt?", World Trade Report 2007, Sayfa: 8.

2007 yılında AB'nin tekstil ve hazır giyim ithalat ettiği ülkeler sıralamasında Çin ve Türkiye'yi sırası ile 8,449 milyar dolar ve %7,53'lük payla Hindistan, 6,341 milyar dolar ve %5,65'lik pay ile Bangladeş izlemektedir.

AB'nin 2007 yılında tekstil ve hazır giyim ithalatı gerçekleştirdiği ilk 30 ülkenin payı bu kapsamdaki ithalatın %96,02'sini oluşturmaktadır.

TABLE 5: AB'İN TEKSTİL VE GİYİM İTHALATINDA İLK 30 İHRACATÇI ÜLKE (1995-2007)

Milyon Dolar

İhracatçı Ülke	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2007 içindeki Pay (%)
Çin	5.959	6.605	7.249	7.533	8.577	9.090	9.428	11.121	14.580	18.202	25.902	29.470	36.886	32,87
Türkiye	5.530	5.760	6.134	6.823	6.992	7.019	7.498	8.824	11.221	12.963	13.506	14.152	16.555	14,75
Hindistan	3.831	3.833	3.659	3.637	3.681	3.790	3.859	3.936	4.706	5.508	6.531	7.504	8.449	7,53
Bangladeş	1.380	1.568	1.767	1.942	2.019	2.516	2.660	2.729	3.666	4.843	4.623	6.066	6.341	5,65
Romanya	1.359	1.539	1.784	2.200	2.439	2.595	3.230	3.799	4.702	5.245	4.984	5.008	4.364	3,89
Tunus	2.404	2.526	2.415	2.686	2.696	2.552	2.796	2.975	3.358	3.524	3.335	3.391	3.898	3,47
Fas	2.264	2.223	2.232	2.377	2.353	2.290	2.483	2.598	2.938	3.169	2.955	3.108	3.617	3,22
Pakistan	1.553	1.608	1.605	1.640	1.602	1.570	1.629	1.882	2.365	2.886	2.508	2.874	3.329	2,97
Hong Kong, Çin	3.399	3.234	3.016	2.982	3.063	2.975	2.396	2.267	2.445	2.514	2.176	3.201	2.331	2,08
Endonezya	1.969	1.969	2.197	2.209	2.148	2.289	2.170	1.953	2.064	2.175	1.953	2.290	2.228	1,99
İsviçre	2.354	2.087	1.773	1.781	1.743	1.607	1.570	1.548	1.852	1.926	1.781	1.804	2.151	1,92
Bulgaristan	413	460	544	661	699	795	1.000	979	1.295	1.565	1.608	1.836	1.858	1,66
ABD	2.212	2.326	2.378	2.279	2.036	1.953	1.777	1.559	1.480	1.407	1.511	1.673	1.749	1,56
Vietnam	373	469	577	618	702	769	754	726	685	906	966	1.440	1.744	1,55
Tayland	1.127	1.092	1.117	1.107	1.206	1.230	1.097	1.125	1.275	1.453	1.322	1.457	1.495	1,33
Sri Lanka	622	653	691	731	775	831	737	741	833	1.046	1.038	1.269	1.491	1,33
Güney Kore	1.078	1.060	1.403	1.523	1.779	1.929	1.704	1.629	1.736	1.786	1.360	1.353	1.423	1,27
Mısır	576	533	647	569	524	563	488	509	610	759	752	857	999	0,89
Japonya	906	805	836	915	967	880	770	706	696	718	683	712	839	0,75
Tayvan	766	819	1.135	1.164	1.224	1.161	1.020	973	1.018	939	840	907	808	0,72
Kamboçya	57	110	161	171	243	263	356	404	480	646	594	694	716	0,64
Mayratus	612	654	692	675	677	638	611	594	635	651	559	622	663	0,59
Makedonya	274	234	219	264	276	249	266	223	287	347	371	458	646	0,58
Hırvatistan	629	573	546	570	556	501	543	524	591	650	575	553	607	0,54
Ukrayna	218	236	255	313	346	382	418	451	530	622	621	593	577	0,51
Malesya	604	629	642	592	572	539	468	487	472	496	495	565	444	0,40
İsrail	564	567	544	520	536	458	364	339	373	404	389	399	414	0,37
Sırbistan										211	228	306	409	0,36
Macao, Çin	542	604	661	587	564	600	546	471	515	533	400	476	382	0,34
Madagaskar	140	166	198	224	240	251	249	140	152	210	237	301	352	0,31
İlk 30 Ülke Toplamı	43.715	44.942	47.077	49.293	51.235	52.285	52.887	56.212	67.560	78.304	84.803	95.339	107.765	96,02

Kaynak: International Textiles and Clothing Bureau

2. TÜRKİYE'DE TEKSTİL VE HAZIR GİYİM SEKTÖRÜ

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş yılları olan 1920'lerden 1950'lere kadar tekstil sanayinde devlet hakimiyeti bulunuyordu. 1950'lerde sentetik elyaf üretimi başlayıncaya kadar da tekstil üretimi pamuğa dayalı bir görünüm sergiliyordu.

Özel sektör 1960'larda pamuk ipliği üretimi ile sanayiye ilk adımını atmış, daha sonra da 1970'lerde sentetik iplik üretmeye başlamıştır. Cumhuriyetin ilk 30 yılında sadece elyaf ihracatı yaparken diğer taraftan iplik, kumaş ve giyim eşyası ithalatı yapılmıştır. Daha sonra 1950'lerden itibaren tekstil ürünleri ve 1970'lerde ise giyim eşyası ihracatına başlanılmıştır.

Ucuz işçilik yanında düşük hammadde maliyetinden yararlanan ve devlet teşvikleri ile desteklenen sanayi hızla gelişmiş, bunun sonucunda 1980'lerde ve 1990'ların başlarında ihracatta büyük gelişmeler sağlanmıştır.

Ülkenin coğrafi konumu, navlun giderlerinin düşüklüğü ve teslim sürelerinin kısa olması Uzakdoğu'daki rakipleri karşısında ek bir avantaja sahip olmasına olanak tanımıştır.⁹

Tekstil ve hazır giyim sektörü özellikle 1980'li yılların başından itibaren kazandırdığı katma değer, istihdam, net döviz girdisi ve uluslararası pazarlara açılma başarısı ile Türkiye ekonomisinde özel öneme sahip bir duruma gelmiştir.

Tekstil sektörü, gerek ihracat, gerek istihdam, gerekse katma değer bakımından Türkiye için büyük önem taşımaktadır. İç ve dış gelişmelerden çok çabuk ve çok derin şekilde etkilenen bu sektör, toplam ihracat içerisindeki payının oldukça yüksek olması sebebi ile tüm ihracatı da önemli ölçüde etkilemektedir.

AB ülkelerine yapılan tekstil ve hazır giyim ihracatında Türkiye, Çin'in hemen ardından gelmektedir. Ülkeler bazında ise Almanya, ABD, İngiltere, Fransa, Hollanda ve Rusya Türkiye'nin en önemli pazarları arasında yer almaktadır.¹⁰

Tekstil sektörü ile ilgili 2005 yılına ilişkin çeşitli veriler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

⁹ Recep, SAFEL; "Sektör Araştırmaları Serisi" No:12, İstanbul, 1998, Sayfa:42

¹⁰ Öz İplik-İş Sendikası; "Tekstil Sektörü- Sorunlar ve Çözüm Önerileri", Ankara, Mart 2005, Sayfa: 4

TABLO 6: TEKSTİL SEKTÖRÜ İLE İLGİLİ 2005 YILINA İLİŞKİN GENEL VERİLER

	%
GSMH İçerisindeki Payı	11
Sanayi Üretimi İçerisindeki Payı	14
İmalat Sanayi Üretimi İçerisindeki Payı	16
İstihdam İçerisindeki Payı	11
Sanayi İçerisindeki İstihdam Payı	28
Toplam İhracat İçerisindeki Payı	38
Toplam İthalat İçerisindeki Payı	8,2

Kaynak: DTM

Yukarıdaki verilerden de görüldüğü üzere, tekstil sektörünün, özellikle ihracat bakımından Türkiye ekonomisinin en önemli sektörlerinden biri konumunda olması sektörünün önemini çok açık olarak ortaya koymaktadır.

Dünya tekstil sektörü, son yıllarda hızlı bir dönüşüm yaşamış, küreselleşme sürecinden diğer sektörlerle göre daha fazla etkilenmiştir. Dünya tekstil sektörü özellikle önemli boyutlardaki fiyat rekabetinin etkisiyle gelişmiş ülkelerden gelişmekte olan ülkelere ve üretimde kullanılan işgücü, sermaye ve diğer girdilerin zenginliği ve ucuzluğu gibi nedenlerle değişik bölgelere kaymıştır.

3. SONUÇ

Diğer tüm ihracata dayalı büyüme modelini benimsemiş gelişmekte olan ülkelerde olduğu gibi Türkiye’de de ihracat da lokomotif görevini tekstil ve hazır giyim sektörü üstlenmiştir. Keza ülkemiz ihracatında çok önemli bir işlev gören dahilde işleme rejiminde de en fazla dahilde işleme izin belgesi verilen sektör tekstil ve hazır giyim sektörü olmuş bu kapsamda gerçekleştirilen ihracatta da demir çelik ve otomotiv sektörlerinin ardından üçüncü sırada yer almıştır.

Yapılan araştırmalara göre tekstil ve hazır giyim sektöründe yer alan ihracatçı firmaların ihracat yapma nedenlerinin başında uzun vadeli büyüme hedeflerine ulaşmak ve karlılıklarını artırmak gelmektedir. İhracat yapılması ile ilgili olarak karşılaşılan en büyük sorunun ise gerekli finansal kaynaklara sahip olamama ya da bu kaynaklara ulaşmada karşılaşılan sorunlar olduğu görülmektedir.

Diğer taraftan Türk tekstil ve hazır giyim sektörünün dış rekabet gücü hızla azalmaktadır. Hong Kong, Çin, Güney Kore gibi ülkeler dünya tekstil ihracatında da ithalatında da ilk sıralarda yer almaktadır.

Tekstil ve hazır giyim sektörünün, genç nüfusa sahip bir ülke olan Türkiye için önemli bir istihdam kaynağı olma özelliğine sahip olduğu hususu da göz önüne alındığında, özellikle son dönemlerde Türkiye’nin de içinden geçmekte olduğu ekonomik kriz sürecinde istihdama katkı sağlama açısından da büyük önem taşımaktadır.

Tüm bu hususlar karşısında Türk ekonomisi için ne denli büyük öneme sahip olduğu tartışılmaz bir gerçeklikte olan tekstil ve hazır giyim sektörüne verilen önemin artarak devam etmesi; bu bağlamda da ihracat pazarları geliştirici tedbirlerin alınması, maliyetlerini indirici tedbirlere ağırlık verilmesi, vergi

teşviklerinin sağlanması, söz konusu firmalara dış ticaret eğitimlerinin sağlanması ya da bu yönde eğitim almış kişilerin çalışmaları yönünde teşvik edilerek desteklenmeleri, mikro ölçekte bu firmalar açısından; makro ölçekte de ülke ekonomisi açısından büyük önem taşımaktadır.

KAYNAKÇA

International Textiles and Clothing Bureau ; “Us/Eu Agreements With China To Limit Imports Of Textiles From China”, <http://www.itcb.org/Multilateral.htm>

NORDAS, Hildegunn Kyvik,; “The Global Textile and Clothing Industry Post the Agreement on Textiles and Clothing”, Paper No:5, World Trade Organization Publication, 2004

Öz İplik-İş Sendikası; “Tekstil Sektörü- Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, Ankara, Mart 2005

SAFEL, Recep; “Sektör Araştırmaları Serisi” No:12, İstanbul, 1998

SAYGILIOĞLU, Nevzat; “Tekstil Sektörünün Dış Ticarete Karşılaştığı Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, Türkiye Tekstil Sanayi İşverenleri Sendikası Yayını, İstanbul, 2006

“Tekstil-Hazır Giyim Deri ve Deri Mamulleri Sektör Raporu”, DTM Yayını, Ankara, 2004

World Trade Organization, “International Trade Statistics 2007”, Switzerland, 2007

World Trade Organization; “Six Decades of Multilateral Trade Cooperation: What Have We Learnt?”, World Trade Report 2007

SPOTLAR

1. Tekstil ve özellikle hazır giyim sektörü, Türkiye gibi yoğun genç nüfusa sahip ülkelerde önemli bir istihdam kaynağı olma özelliğine sahiptir
2. 2006 yılında dünyada gerçekleştirilen hazır giyim ihracatları incelendiğinde; en fazla ihracat gerçekleştiren ülkelerin Çin, AB, Hong Kong, Türkiye ve Hindistan olduğu görülmektedir
3. Türkiye'nin 2007 yılında gerçekleştirdiği tekstil ve hazır giyim ihracatının %69'unu AB'ye yapmıştır.
4. Ucuz işçilik yanında düşük hammadde maliyetinden yararlanan ve devlet teşvikleri ile desteklenen sanayi hızla gelişmiş, bunun sonucunda 1980'lerde ve 1990'ların başlarında ihracatta büyük gelişmeler sağlanmıştır
5. Türk tekstil ve hazır giyim sektörünün dış rekabet gücü hızla azalmaktadır. Hong Kong, Çin, Güney Kore gibi ülkeler dünya tekstil ihracatında da ithalatında da ilk sıralarda yer almaktadır